

Prosjekter / Landskap

Tøyen torg, Oslo

Jakten på det tøyenske

God arkitektur til tross, det er selve programmeringen av Tøyen torg som er det viktigste suksesskriteriet.

Raust med sitteplasser på det nye torget.

Prosjektinformasjon

Ferdigstilt: 2018

Adresse: Hagegata 28, 065, Oslo

Mer prosjektinformasjon

Av Kari Tønseth, Stine Bjør

Tøyen torg, en tirsdag formiddag i oktober. Her er det folk hastende til buss og T-bane, det er løpende barn på vei til eller fra skole og barnehage, folk som skal til NAV eller bakeriet eller tippekiosken. Bydelsbiblioteket er fylt opp av unge og gamle som leser eller jobber, caféene er fulle av barseltreff og studenter med pc, her er gründer-startups og hippe barer, en feiende grønnsakshandler og noen som venter på utlevering av heroin, her er lukta av kanelsnurrer, shawarma, steinovnsbakt pizza og søtlig røyk. Og så er det de som har satt seg ned for en rast og som bare sitter og betrakter det hele, som oss selv denne tirsdagen. For det er jo fornøyet å sitte sånn og se - det vrirler som på en sjeldent politisk korrekt arkitektrendering i et glossy magasin.

"Det vrirler som på en sjeldent politisk korrekt arkitektrendering i et glossy magasin."

Det er mye folk i byrommene på Tøyen, ikke bare her på torget. Mange som bor i bydelen bærer med seg en kultur for å bruke uterommene mer som sosial møteplass, og delvis handler dette også om trangboddhet og fattigdom i området. Nettopp derfor er investeringer i byrommene på Tøyen så utrolig viktig. En lokal forelder fortalte oss hvordan ungdommene deres opplevde at folk så med skepsis på dem der de pleide å henge før, i den mørke og litt lugubre parken mellom blokkene nedenfor Tøyensenteret. Som om de var «up to no good». De henger fortsatt der, i det som det siste året har blitt transformert til en av byens feteste lekeplasser. Og plutselig ser folk dem i øya, de smiler til dem. Utformingen av byrommene påvirker hvordan vi ser hverandre, og ikke minst hvordan man ser seg selv.

Å finne seg sjæl. Arbeidet med Tøyen torg har vært en lang og humpete prosess preget av mange ulike eierforhold, komplisert samarbeid og politikk. For ti år siden var torget preget av forfall, tomme lokaler og gitterrister. Siden den gang har gårdeierne gjennom et felles eierforum arbeidet for å heve torgets omdømme, slik at gode aktører skulle tørre å etablere seg her. Jarmund/Vignsnes Arkitekter utarbeidet et helhetlig revitaliseringskonsept for torget med gullfasader og et signalrødt dekke, illustrert med lysende fontener og unge, hvite mennesker i slippers. Og selv om illustrasjonen kanskje ikke representerer det vi elsker med Tøyen i dag, var det kanskje denne som åpnet folks øyne for en ny framtid for torget. For aktørene kom, og gradvis ble tomme lokaler erstattet med gode og varierte tilbud på torget. Programmeringen av torget er dets absolutt viktigste suksesskriterium! Torget tilbyr kort og godt alt man ønsker seg fra et nærsenter, i tillegg til fine attributter som cocktailbar og tippekiosk.

For selve bygulvet har det også vært en lang prosess fra Jarmund/Vignsnes' illustrasjon med det signalrøde dekket fra 2012, til Grindakers mer rødbrune slik vi ser det i dag. Fra noe som skulle være et helhetlig spleiselag mellom gårdeiere og kommunen, ble selve torgdekket tatt ut som et eget prosjekt, som en del av Tøyenløftet. Dermed ble prosjektet satt på hold. Og selv om mange har vært utålmodige etter å få torget ferdig på Tøyen, så skulle det neste trekket vise seg å bli viktig og riktig.

Bymiljøetaten engasjerte den lokale aktøren Byverkstedet, som tidligere hadde jobbet med temporære arrangementer og installasjoner på torget, til å gjennomføre en medvirkningsprosess og bygge noen midlertidige byromsinstallasjoner. Det temporære prosjektet ble bygget med utgangspunkt i ønsker fra lokale aktører og brukere. Det skulle bli grønnere, mer fargerikt og lekent og med flere uformelle møteplasser. Prosjektet bestod av en rekke rammekonstruksjoner på torget som inneholdt forskjellige programmer, vegetasjon og oppholdssoner. Byverkstedets prosjekt skulle i utgangspunktet bare bli stående disse vintermånedene etter julegrantenningen i 2014, men endringer i prosessen gjorde at installasjonene ble stående på torget i over to år. Det uformelle og lekne i prosjektet ga gjenklang på Tøyen, mange ble glade i det.

Byverkstedets prosjekt ble som første temporære prosjekt nominert til Oslo bys arkitekturpris. Grunnen for dette er trolig ikke installasjonenes estetiske verdi, snarere kanskje tvert om. Prosjektet fokuserte på bruk. De ulike elementene la til rette for ulik type bruk, med den hensikt å imøtekomme ulike innspill og teste dem ut i praksis. Her var ulike benkegrupperinger, mer lukkede sittebokser, langbord og landskapslignende former for lek og opphold, det var scene, infotårn og et enkelt sykkelverksted. Istedenfor å bare skulle fylle byrommene med noe fint i påvente av det endelige torget, ble det temporære prosjektet en erfaringsbase der Bymiljøetaten gjorde registreringer på hvordan torget ble brukt og oppfattet i løpet av året. Applaus til BYM! Et utmerket eksempel på hvordan medvirkning og midlertidighet kan ha reell verdi og påvirkning i en stedsutvikling.

Da Grindaker ble kontaktet av kommunen før jul i 2016, var bestillingen et teglsteinsdekke, og det skulle være et tøyensk et! Erfaringene fra medvirkningen og det midlertidige prosjektet var et premiss i utformingen av det endelige bygulvet, og ga noen føringer for hva dette tøyenske skulle være i praksis.

Det innadvendte torget. Mens vi skriver på denne artikkelen sitter vi på Postkontoret, pøbben og pizzastedet som allerede har blitt en institusjon på Tøyen. Med god plass og panoramautsyn over torget er det flere enn oss som har funnet stedet egnet som utvidet kontor i arbeidstida. Det er tirsdag formiddag og det formelig yrer av liv der ute på torget. At det strengt rektangulære byrommet er omkranset av monotone 70-tallsblokker som slipper begrensede mengder med dagslys ned på bygulvet, er ikke det som preger

inntrykket. Her er det bygulvet og fasadelivet som gjelder, det er folka. Jarmund/Vigsnes sin opprustning av fasadeliv og baldakiner er godt utført og sørger for en helhetlig og passelig eksklusiv innramming av torget. Kvaliteten til det innadvendte torget er at alt skjer på denne relativt lille flaten. Det er ikke utflytende, men intenst. Den omsluttende formen nærmest insisterer på at dette er et sted å være, ikke bare haste gjennom. Dessuten, etter at torget ble helt bilfritt, er det et trygt sted å slippe ut små barn i byen.

"Den omsluttende formen nærmest insisterer på at dette er et sted å være, ikke bare haste gjennom."

Utfordringen med å være så innadvendt som Tøyen torg er at torget er litt lite tilgjengelig. Torget mangler gode visuelle forbindelser til den omkringliggende byveien og landskapet. Hvis man er på Tøyen for første gang er ikke torget lett å finne, og har man først funnet veien inn er det sannelig ikke helt lett å huske hvilken vei man kom fra. Torget er hovedsakelig tilgjengelig fra de fire hjørnene, men det er kun ved ankomsten fra Hagegata østfra at torget oppleves å ligge i forlengelsen av et gateløp. De andre inngangene er overbygget eller kan karakteriseres som snarveier. Et av prosjektets store styrker er derfor at marktegsdekket ikke avgrenses i torgflaten, men at prosjektet omfatter også de fire inngangene til torget. Det nye bygulvet får strekke seg helt ut til veiprofilene rundt, og blir en veiviser inn til torget.

Tøyen manifestert i tegl. Et marktegsdekket var et ønske både fra kommunen og fra gårdeierne da Grindaker kom inn i bildet. Mursteinsblokkene fra 60- og 70-tallet som innrammer torget ble satt på byantikvarens gule liste i 2012, og er om ikke uimotstridelig vakre, så iallfall en tydelig markør på Tøyens identitet. I motsetning til blokkenes ensartede og rasjonelle bruk av tegl, er det nye torget et deilig eksempel på en rik og forfinet bruk av materialet. Her er det brukt åtte teglsorter, ulike setteteknikker og mønstre, og materialet tilpasser seg omhyggelig alle nivåforskjeller og detaljer.

Den nennsomme materialbruken i dette bygulvet gir en taktil kvalitet som man altfor sjelden ser i moderne, nordiske byrom. Krav til vedlikehold og etterprøvbarehet gjør at vi som tegner byrom altfor ofte ender opp med de samme materialene og de samme detaljene, dem vi vet funker, men som ofte gjør byrommene så uendelig grå og pregløse. Nettopp derfor er det så ekstremt oppløftende å se det nye Tøyen torg.

Holdbarheten til marktegsdekket og -detaljene er avhengig av skikkelig grunnarbeid og godt håndverk. Vannbåren varme på hele torget gir færre utfordringer med tanke på måking og frostskafer. La oss håpe at dette marktegsdekket ser like bra ut om 5 og 25 år, slik at vi kan peke på dette som et eksempel på at jo - sånn kan man godt gjøre det!

De tre teppene. Med konseptet «Tøyenteppene» har Grindaker utformet tre grafiske tepper i dekket, et hovedteppe på selve torgflaten og ett på hver av inngangene langs Hagegata. Landskapsarkitektene studerte teppemønstre fra hele verden, og fant diamantformen som en gjennomgående tematikk på tvers av kulturer. Dermed ble diamanten hovedmønsteret på selve torgflaten. Teppemønsteret underbygger Grindakers tanker om torget som en felles dagligstue for Tøyen. Det funker. Tydelig, kanskje til og med overtydelig og mot det kitchy, men det funker.

I tillegg til hovedmotivet på torget er det to mindre teppemønstre, ett under det overbygde området foran Biblo og ett utenfor barnehagen i Hagegata. Mønstrene er laget i samarbeid med den lokale tekstilkunstneren Mari Meen Halsøy og barna på Tøyen, inspirert av gamle mønstre fra ulike kulturer.

Den gjennomgående fargepaletten spiller på teglens rødbrune toner. Stålelementer lakkert med klare farger i oransje, rust og burgunder gjør seg godt sammen med de mer nedtonede teglfargene. Til tross for at det hadde glidd rett inn i fargepaletten, er prosjektet befriende fritt for corténstål (som vi uteromsarkitekter jo elsker, men som vi vel får mer enn nok av andre steder).

Plass til alle! Tøyen torg er utformet som en klassisk søreuropeisk plaza med handel og opphold langs sidene, og med et åpent vrimleareal midt på. Torgflaten er stor og åpen nok til å romme de større anledningene, som markeder, 17. maisamling og juletregang.

Det er også påfallende raust med sitteplasser. Her er det virkelig plass til alle, og møbleringen tillater at man kan sitte ganske tett uten at sitteelementene oppleves okkuperte. Grindaker har også integrert og videreutviklet de originale forblendede betongelementene på en god måte. Tredekker har blitt lagt til på strategiske steder og skaper gode og varierte oppholdssoner også langs inngangssonene.

Fra teppemønsteret på torget reiser det seg tre store teglelementer i sittebeide som kan brukes fra begge sider. Betongelementene skråner og

sitteløye som kan brukes fra begge sider. Benkeelementene sklar ned og flukter med tegldekket i begge ender, en effektiv invitasjon til små løpende barneføtter eller til en fyrig syklist. Tilknyttet hver av disse er det romslige, plantekasser med trær. For øvrig er alle møbleringselementer modulbaserte og montert oppå tegldekket, og kan dermed flyttes og endres ved behov. Møbleringen skaper varierte og intime oppholdssoner som kan brukes på mange måter. Her kan man sitte i ulike høyder, det kan klatres og hoppes og ligges. Ja, her kan vi faktisk registrere flere tilfeller av ligging denne tirsdags formiddagen, og det tenker vi må være et kvalitets tegn.

Det vi også ser, er at syklistene kommer og går, og de som stopper parkerer syklene sine inntil lyktestolpene på torget og langs håndløperne i rampa. Dette bekreftes også av butikkeierne som et problem. Dette til tross for at det finnes sykkelstativer ved hver hovedinngang til torget! Men dette må vi vite, vi som planlegger for syklistene i byen, at sykkelstativer må plasseres der syklene blir plassert.

Torget som ble trygt. Tøyen torg for 10 år siden var ikke noe blivende sted etter mørkets frembrudd, med dunkel belysning og nedtrukkede gitter foran mørke fasader. Grindaker forteller at lys og oversiktighet har vært viktig for å skape en trygghetsfølelse på torget. Byantikvaren stilte krav om at de originale lysmastene med opale kupler måtte bevares. Mastene ble erstattet av noen tilsvarende med rustfarge og kupler i klart glass, og disse sørger for god belysning på kveldstid, både på torget og langs de fire inngangene. For å skape et mer oversiktlig torg har Grindaker valgt gjennomgående lavere elementer enn i det midlertidige prosjektet. Høye, tette busker er også erstattet av lavere vegetasjon med både lokale og eksotiske arter. I Hagegata har dette grepet gitt stor effekt, og sammen med et nytt, lyst dekke fremstår gateløpet som åpent og oversiktlig.

Lys og åpenhet på torget gir en viktig opplevd trygghet, men det viktigste er likevel folka som nå bruker torget gjennom hele døgnet. For på vei hjem etter kveldsvakt er det fortsatt lys i lokalene rundt torget, folk røyker utenfor barene, og inne på biblioteket sitter det fortsatt noen og leser avisa.

Til syvende og sist er det ikke den frodige fargebruken eller vegetasjonen eller teppemønstrene som gjør torget mangfoldig - eller tøyensk, om du vil. Det er det at torget lykkes i å være inkluderende for et mangfold av folk, et byrom der mange ulike mennesker trives og vil være.

English Summary

Tøyen square, Oslo

Landscape architect: Grindaker

Review by Kari Tønseth and Stine Bjør

The revitalization of Tøyen square has had a significant impact on the interaction between the local community and the larger population of Oslo.

Grindaker have upgraded the square, including a carpet-patterned brick floor symbolizing Tøyen's cultural diversity.

Arkitektur N

Publisert på nett 05. juni 2019.

Opprinnelig publisert i Arkitektur N nr. 6 – 2018. For å få full tilgang på alt innhold i Arkitektur N kan du [kjøpe](#) eller [abonnere på papirutgaven](#).

[Kopiere lenke til «Tøyen torg, Oslo»](#)

< Forrige Neste >

Arkitektur N

Adresse:
Arkitektur N
Josefines gate 34
0351 Oslo

Telefon:
+47 23 33 25 00

E-post:
redaksjon@arkitektur-n.no

Følg Arkitektur N:
[f Facebook](#)
[Twitter](#)

Få nyhetsbrev:

Arkitektur N © 2020
Utgiver:
Norske arkitekters landsforbund (NAL)
Nettside av Ole Sletten og Paulius Friedt

